

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Кристиян Стоянов Хаджиев, ръководител на департамент „Администрация и управление“, Нов Български Университет - София, професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Социално управление“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост в творческите индустрии)“, професионално направление 3.8. Икономика в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Валери Валентинова Костова

Тема на дисертационния труд: „Интелектуална собственост в приложните изкуства – идентифициране и пазарна реализация“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно **Заповед № 2690/13.10.23** г. на зам. ректора по НИД и международно сътрудничество на УНСС доц. д.ик.н Михаил Мусов за определяне на научно жури.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Валери Валентинова Костова се е обучавала в докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост в творческите индустрии)“, към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ на УНСС по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост в творческите индустрии)“ в ПН 3.8 Икономика, съгласно заповед на Ректора на УНСС №742/31.03.2020 г.. Зачислена е като редовен докторант на обучение, финансирано от държавата от 04.03.2020 г. със срок на обучение 3 години. Със заповед на Ректора на УНСС №677/21.03.2023 г. срокът на докторантулата е удължен с една година до 04.03.2024 г. Докторантът притежава необходимата квалификация, опит и умения в областта на научните изследвания и преподаване на учебно съдържание. Съгласно предоставената информация е хоноруван асистент преподавател в УНСС от академичната 2020/2021.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Като член на научното жури се запознах с всички документи и материали по защитата, които съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото приложение, което ми дава възможност за пълна и обективна оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 200 стр. и е структуриран в три глави, увод, заключение, научни приноси в дисертационното изследване, списък с публикации по темата на дисертацията, информационни източници, индекс на използваните в дисертационния труд таблици и фигури, списък със съкращенията в текста и 4 приложения. Основният текст е 168 страници и съдържа 33 фигури и 5 таблици, които по категоричен начин визуализират резултатите от направените изследвания.

Уводът и заключението съответстват на съдържанието на дисертационния труд. В подкрепа на изложението са включени 130 информационни източника, от които 67 литературни (39 на български език и 28 на чужд език); 17 нормативни документа, 7 други източници и 39 интернет линка.

Използваната литература е максимално близка до темата на дисертационния труд и дава достатъчно пълна картина за състоянието на изследвания проблем. Литературните източници са подредени и номерирани съгласно изискванията на възприетите стандарти.

Докторантът е проучил значителен обем литературни източници по темата, цитирал ги е коректно и е направил собствена критична интерпретация на изложените в тях тези. Дисертационният труд показва, че докторантът познава отлично литературата по темата, която е разработил. Той е извел нерешените проблеми, систематизирал ги е и е направил критичен анализ.

Представеният дисертационен труд е посветен на **актуална**, **интердисциплинарна** и **значима** тема. Той изследва фундаменталната роля на интелектуалната собственост в произведенията на приложните изкуства, различните форми на защита и **модели за управление** на интелектуалната собственост в тази специфична област. Научните изследвания върху **управленските аспекти на интелектуалната собственост**, както и идентифицирането на икономическите характеристики и приноса на интелектуалната собственост в различните видове произведения на приложните изкуства имат фрагментарен характер. В този смисъл, темата е изключително дисертационна, тъй като запълва сериозни дефицити, които съществуват в научните изследвания.

Авторът си е поставил ясна, конкретна и изпълнима цел (да разкрие многообразието от видове произведения на приложните изкуства, да

идентифицира комплекса от обекти на интелектуална собственост в тези произведения, начините за тяхната бизнес реализация, както и да предложи модел за управление). Правилно е формулиран основния научен проблем, като са определени точно неговите граници и напълно адекватно са аргументирани съществуващите ограничения в контекста на изследването. Ясно и конкретно са посочени изследователските задачи, обекта, предмета и основната научна теза на изследването, която преминава през доказването или отхвърлянето на три хипотези. Разработена е интердисциплинарна методология, в основата на която са системния и комплексния подход. Изследването интегрира теорията за интелектуалната собственост и управленската теория. Използвани са адекватни емпирични методи, анализ и синтез, в съответствие със сложността на изследвания обект, както и комплексният характер на дейностите, свързани с неговото създаване и реализация в бизнес условия. На тази база е предложена авторова методика за формиране на управленски модел за произведенията на приложните изкуства. Използваните средства и инструменти са напълно достатъчни за постигане на целите на изследването.

В структурно отношение обсъждания дисертационен труд е балансиран, като отделните части са логически свързани и по категоричен начин анализират теоретичните, методологическите и приложните въпроси на проведеното проучване.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Получените научни и научно-приложни резултати могат да се разгледат за всяка една от главите на дисертацията поотделно.

В *глава първа* напълно логично са систематизирани, обобщени и доразвити теоретичните постижения и изследвания в научната литература, свързани с предмета на изследване. Дефинирани са основните понятия, като фокусът е върху анализа на основните характеристики и специфики на произведенията на приложното изкуство като творческа дейност и на концепцията за произведенията на приложните изкуства като интелектуален продукт. Детайлно са изследвани различните елементи и принципи на дизайна, които допринасят за интелектуалната стойност на произведенията на приложните изкуства, като са аргументирани интердисциплинарните връзки между двата сектора на изобразителното изкуство (приложни и изящни), които са фундаментални при оценяването и разбирането на сложността, особеността и значението на произведенията на приложните изкуства като творчески и интелектуален обект. Изведени са две авторски класификации: на видовете приложни изкуства и на произведенията на приложните изкуства, като целта е да се използва връзката между произведенията на приложните изкуства, които се обособяват в класификацията и обектите, чрез които те могат да получат закрила като интелектуална собственост.

От първа глава става ясна степента на разработеност на изследователския проблем и се формира теоретичната база, въз основа на която докторантът извежда основната научно-изследователска теза. Изложението в първа глава изцяло е подчинено и фокусирано към теоретичното обосноваване на целта на дисертационния труд и конкретните задачи в процеса на работа. Изводите, до които достига докторантът са резонни, подкрепени със солидна аргументация. Изследването в първа глава е много задълбочено и представлява необходимата основа за разработване на методологията на емпиричното изследване.

Във *втора глава* фокусът се поставя върху *правната рамка*, като целта на автора е да идентифицира пълния комплекс от обекти на интелектуална собственост в произведенията на приложните изкуства и да анализира *формите на закрила* чрез обектите на *индустриална собственост*. В известна степен изследването е уникално, тъй като липсват конкретни научни резултати по отношение на формите на закрила на произведенията на приложните изкуства чрез обектите на индустриална собственост. Произведенията на приложните изкуства основно се разглеждат като художествена собственост, регламентирани като обект на авторското право.

В дисертацията, през призмата на многоаспектната и специфична същност на произведенията на приложните изкуства, както и идентифицираното многообразие от обекти на интелектуална собственост, произведенията на приложните изкуства се изследват в две направления: като закрила в подсистемата „художествена собственост“ с еквивалент „авторско право“ и като идентифицирана възможност за закрила чрез обектите на индустриалната собственост (като промишлен дизайн, изобретения, полезни модели, марки и географски означения, ноу-хау). По този начин докторантът преодолява фрагментарното и спорадично изследване на **закрилата на произведенията на приложните изкуства чрез обекти на индустриална собственост, като го интегрира в стратегията за развитие на бизнеса.**

В *трета глава, докторантът* изследва същността, моделите и икономическите резултати от пазарната реализация на произведенията на приложните изкуства. Основен принос е разработеният концептуален модел за управление на интелектуалната собственост в приложните изкуства, който е с потенциал за мултиплициране, възпроизводство и приложение в различни контексти. Моделът предоставя интегрирана рамка за управление на целия жизнен цикъл на произведенията на приложните изкуства - от създаването до пазарната реализация. На тази база, бизнесът може да оптимизира своя пазарен успех и да стимулира иновациите в областта на приложните изкуства. Създадена и апробирана е методика (технологичен алгоритъм) за **формиране на управленски модел за произведенията на приложните изкуства** като интелектуална собственост.

Заклучението на дисертационния труд съдържа обобщение и констатации по отношение изпълнението на поставените задачи в дисертационния труд и доказването на научната теза на изследването.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд се съдържат редица постановки, идеи и предложения, които могат да се оценят като приноси с научен и **научно-приложен характер** в контекста на анализа и синтеза на съществуващото научно познание в областта, относно критерия **Обогатяване на съществуващите научни знания**. Приемам изцяло претенциите на докторанта към изведените приноси. Списъкът на приносите е съставен правилно и отразява обективно постигнатите от докторанта научни резултати. Приносните моменти в дисертацията показват, че докторантът притежава задълбочени познания в изследваната научна област. Разработеният **концептуален модел за управление на интелектуалната собственост в приложните изкуства, като синтез на връзката „приложни изкуства – интелектуална собственост – пазарна реализация“, на базата на авторска концепция и методика, както и използвания изследователски инструментариум** са доказателство, че докторантът е способен да провежда самостоятелно научно изследване и да интерпретира логично резултатите от него.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е приложил четири самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд (2 статии и 2 доклада) в рецензирани научни издания. Всички те отразяват конкретни аспекти на изследователската работа на докторанта и осигуряват необходимата публичност в академичните среди. Публикациите напълно удовлетворяват националните минимални изисквания.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд. Той съдържа необходимата информация и съществените моменти от проведеното изследване. В него коректно и цялостно е представен дисертационния труд, основните изводи, резултати и научните приноси.

Депозираният автореферат на дисертационния труд е в обем 73 страници (на български и английски език). Той е добре оформен и неговото съдържание кореспондира коректно с основния труд. Авторефератът е съставен съобразно изискванията, като отразява в синтезиран вид съдържанието на трите глави в дисертационния труд, тезата, обекта и методологията на научното изследване, както и постигнатите теоретико-методологични и емпирични резултати.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки и въпроси по същество.

Към докторанта имам следната препоръка: да публикува своето изследване в монографичен труд, за да бъде достъпно изследването до по-широк кръг от читатели.

8. Заключение

Представеният дисертационен труд показва, че авторът притежава задълбочени знания в изследваната от него проблематика, способности и умения да осмисля добре и коректно да идентифицира актуален научен и практически проблем, да обобщава мнения, да интерпретира и адаптира научни постижения в реалната практика и да аргументира убедително изводи и препоръки.. Темата на дисертационния труд е актуална и значима в научен и практико-приложен аспект, напълно оригинална и нова от предметна и обектна гледна точка. Дисертацията е разработена според академичните стандарти и представлява завършено научно и практико-приложно изследване, което отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и Правилника за учебната дейност на УНСС за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. В своето изследване докторантът показва, че притежава възможности за провеждане на самостоятелно научно изследване и получаване на конкретни научни и научно-приложни резултати и приноси.

Всичко това ми дава основание да дам **положителна оценка на дисертационния труд** и да предложи на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за **присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Валери Костова** по научната специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост в творческите индустрии)“, професионално направление 3.8. Икономика в УНСС.

31.10.2023 г.
София

Подпис:
проф. д-р Кр.Хаджиев

REVIEW

by Prof. Kristiyan Stoyanov Hadzhiev, Head of the Department of Administration and Management, New Bulgarian University - Sofia, professional direction 3.7, Administration, and Management, scientific specialty "Social Management."

Subject: Dissertation Work Evaluation for the Award of Educational and Scientific Degree "**Doctor**" in the Scientific Specialty "Organization and Management outside the Sphere of Material Production (Intellectual Property in the Creative Industries)," professional direction 3.8, Economics at UNWE.

Author of the Dissertation: Valeri Valentinova Kostova

Dissertation Topic: "Intellectual Property in the Applied Arts - Identification and Market Realization."

Reason for Providing the Review: Participation in the Scientific Jury Composition for the Defense of the Dissertation, in compliance with Order No. 2690/13.10.23 by the Deputy Rector for Research and International Cooperation of UNWE, Assoc. Prof. Mihail Musov, DSc, for the appointment of a scientific jury.

1. Information about the dissertation student:

Valeri Valentinova Kostova pursued her doctoral studies in the program "Organization and Management outside the Sphere of Material Production (Intellectual Property in the Creative Industries)" at the Department of "Intellectual Property and Technological Transfer" of UNWE, specializing in "Organization and Management outside the Sphere of Material Production (Intellectual Property in the Creative Industries)" in professional direction 3.8 Economics, as per order of the Rector of UNWE No.742/31.03.2020. Initially enrolled as a full-time doctoral student with state funding from 03.04.2020 for a 3-year term, her studentship was extended by one year until 04.03.2024, as per Order of the Rector of UNWE No. 677/21.03.2023. Valeri Valentinova Kostova has demonstrated the necessary qualifications, experience, and skills in the field

of scientific research and academic instruction. Additionally, she has been serving as a part-time teaching assistant at UNWE since the academic year 2020/2021.

2. General characteristics of the presented dissertation work

As a member of the scientific jury, I thoroughly reviewed all the defense-related documents and materials of the dissertation, ensuring compliance with the requirements of the Law on the Development of Academic Staff and its application rules allowing for an impartial evaluation of the dissertation work.

The dissertation comprises 200 pages, organized into three chapters, an introduction, a conclusion, scientific contributions to the dissertation research, a list of publications on the topic, information sources, an index of tables and figures, a list of abbreviations, and 4 appendices. The main body consists of 168 pages, with 33 figures and 5 tables, effectively illustrating the research findings.

The introduction and conclusion align closely with the content of the dissertation work. The work incorporates 130 information sources, including 67 literary sources (39 in Bulgarian and 28 in a foreign language), 17 normative documents, 7 other sources, and 39 internet links.

The cited literature is highly relevant to the dissertation's topic and provides a comprehensive overview of the current state of the research problem. The literature sources are appropriately organized and numbered according to accepted standards.

Valeri Valentinova Kostova has extensively examined a significant volume of literary sources, correctly referencing them, and offering her critical interpretation of the theses presented. Her dissertation demonstrates her excellent grasp of the literature relevant to her chosen topic, identifying unresolved issues, providing a systematic categorization, and presenting a critical analysis.

The dissertation work addresses a **contemporary** and interdisciplinary topic, focusing on the crucial role of intellectual property in applied arts, exploring various forms of protection, and proposing **models for managing** intellectual property in this specific domain. While there is a dearth of scientific research on the **management aspects of intellectual property**, as well as on the economic characteristics and contributions of intellectual property in different types of applied arts, Valeri Valentinova Kostova's research fills significant gaps in this area, making the topic highly relevant and insightful

The author has established a clear, concrete, and achievable goal: to unveil the diverse types of works of applied arts, identify the range of intellectual property objects within these works, explore methods for their business implementation, and propose a management model. The primary scientific

problem is aptly formulated, precisely delineating its boundaries and thoroughly acknowledging existing research limitations. The research tasks, as well as the object, subject, and main scientific thesis of the study, which is based on the validation or refutation of three hypotheses, are explicitly and specifically stated. The research methodology is interdisciplinary, grounded in a systemic and comprehensive approach, integrating theories of intellectual property and management. Adequate empirical methods, along with analysis and synthesis, have been employed to match the complexity of the research object and the intricate nature of activities related to its creation and business application. This has led to the development of an original methodology for shaping a management model for works of applied arts, with the chosen means and tools proving sufficient to achieve the research objectives.

Structurally, the dissertation is well-balanced, with its components logically interconnected, categorically analyzing the theoretical, methodological, and practical aspects of the conducted research.

3. Evaluation of the Attained Scientific and Applied-science Results

The scientific and applied science results can be evaluated separately for each chapter of the dissertation.

In the *first chapter*, the author systematically organizes, summarizes, and advances the theoretical achievements and studies in scientific literature related to the research subject. Key concepts are precisely defined, with a focus on analyzing the core characteristics and specificities of works of applied art as a creative endeavor, and the concept of works of applied art as an intellectual product. A detailed exploration of various design elements and principles that contribute to the intellectual value of works of applied art is conducted, highlighting the interdisciplinary connections between the two sectors of fine art (applied and fine). These connections are fundamental for appreciating and comprehending the complexity, distinctiveness, and significance of works of applied arts as creative and intellectual entities. The author introduces two original classifications: one for types of applied arts and another for works of applied arts. These classifications aim to elucidate the relationships between highlighted works of applied arts and the objects through which they can attain intellectual property protection.

This chapter reveals the degree of elaboration of the research problem and lays a strong research foundation forming the theoretical basis upon which the main research thesis is derived. The exposition in this chapter is entirely dedicated to the theoretical underpinning of the dissertation's purpose and specific tasks. The conclusions drawn are well-grounded and supported by robust arguments,

providing a thorough groundwork for the development of empirical research methodology.

In the *second chapter*, the focus shifts to the legal framework, with the author's objective being the comprehensive identification of intellectual property objects in works of applied arts and an analysis of *the forms of protection* available through *industrial property* objects. This chapter is particularly unique, as it fills a notable gap in scientific knowledge concerning the protection of works of applied arts through industrial property objects. Works of applied arts are conventionally viewed as artistic property, predominantly regulated as copyrightable materials.

However, the dissertation goes beyond this conventional approach by exploring the multifaceted and specific nature of works of applied arts, along with the diverse range of intellectual property objects within them. The study examines two directions: protection within the "artistic property" subsystem, akin to "copyright," and the potential for protection through industrial property objects, such as industrial designs, inventions, utility models, trademarks, geographical indications, and know-how. By doing so, the doctoral student transcends the fragmented and sporadic research on the protection of works of applied arts through industrial property objects, effectively integrating it into a broader business development strategy.

In the *third chapter*, the doctoral student delves into the essence, models, and economic outcomes of the market implementation of works of applied arts. A significant contribution is the conceptual model developed for the management of intellectual property in applied arts, which has the potential for replication, adaptation, and application across diverse contexts. This model presents an integrated framework for overseeing the entire lifecycle of works of applied arts, from inception to market realization. Consequently, businesses can optimize their market performance and foster innovation within the realm of applied arts. The creation and validation of a methodology (technological algorithm) for **crafting a management model for works of applied arts** as intellectual property attest to the robustness of the findings.

The conclusion of the dissertation provides a comprehensive summary and findings concerning the accomplishment of the prescribed tasks and the validation of the study's scientific thesis.

4. Evaluation of Scientific and Applied-science Contributions

The dissertation incorporates a multitude of statements, ideas, and proposals that qualify as scientific and *applied science* contributions, aligning with the criterion of **Enriching existing scientific knowledge**. I fully endorse the

doctoral student's claims regarding the contributions made, as the list of contributions is meticulously compiled and objectively reflects the scientific achievements of the doctoral student. The contributing points underscore the depth of the doctoral student's knowledge within the research field. The *conceptual model developed for managing intellectual property in applied arts, synthesizing the relationship between "applied arts," "intellectual property," and "market realization," along with the author's conceptual framework and methodology, and the employed research tools*, showcase the doctoral student's capability to independently conduct scientific research and logically interpret its outcomes.

5. Evaluation of Dissertation Publications

The doctoral student has published four distinct works on the dissertation topic (two articles and two reports) in peer-reviewed scholarly publications, each shedding light on specific aspects of the doctoral student's research and providing requisite exposure within academic circles. These publications fully adhere to national minimum requirements.

6. Evaluation of the Abstract

The abstract aptly mirrors the content of the dissertation, encompassing essential information and pivotal moments of the conducted research. It effectively and comprehensively presents the dissertation work, principal conclusions, results, and scientific contributions.

The deposited abstract spans 73 pages in both Bulgarian and English, precisely aligning with the main body of work. The abstract is well-structured, meeting the stipulated requirements, and succinctly encapsulates the content of the dissertation's three chapters, the thesis, the research object, and methodology, as well as the achieved theoretical-methodological and empirical results.

7. Criticisms, Recommendations, and Questions

No critical remarks or substantive questions have been raised. A recommendation for the doctoral student is to publish their research in a monographic work to ensure broader accessibility to a wider readership.

8. Conclusion

The presented dissertation underscores the author's comprehensive understanding of the researched topics, adeptness, and proficiency in identifying pertinent scientific and practical problems, summarizing viewpoints, interpreting and adapting scientific advancements into practical applications, and convincingly justifying conclusions and recommendations. The dissertation topic

remains contemporary and significant, demonstrating novelty both in terms of subject and object perspectives. Developed in line with academic standards, this dissertation represents a comprehensive scientific and practical-applied study that fulfills the criteria outlined by the Law on the Development of Academic Staff, the Rules for its Application, and the Rules for the Educational Activity of UNWE for the award of the educational and scientific degree "Doctor." The doctoral student's research aptitude is evident, yielding concrete scientific and applied science results and contributions.

Given the comprehensive analysis, I wholeheartedly **recommend a positive assessment of the dissertation** and propose to the esteemed members of the scientific jury **to grant Valeri Kostova the educational and scientific degree of "Doctor"** in the scientific specialty "Organization and Management Outside the Sphere of Material Production (Intellectual Property in the Creative Industries)", professional direction 3.8, Economics at UNWE.

October, 31st 2023

Signature:.....

Prof. Kr. Hadzhiev, PhD

Sofia